

Eurázsiai együttműködés a világjárvány utáni korszakban – Beszámoló a Budapest Eurasia Forum virtuális konferenciáról*

Horváth Marcell – Pavlicsek Patrik – Sándor Nóra Anna – Szabó Péter István

2020. október 27-én a Magyar Nemzeti Bank (MNB) a 2019-es, felvezető rendezvény után már második alkalommal rendezte meg a Budapest Eurasia Forum konferenciát, ezúttal „Eurasian cooperation in the post-pandemic era” címmel. Jelenleg is folyton változó és dinamikus éraban élünk, amelyben egyszerre van jelen az unilaterális és a multilaterális együttműködés igénye, a protekcionizmus és a szabadkereskedelem, valamint az egész világot átható technológiai forradalom hatása. A térség országai számára ebben az új korszakban kulcsfontosságú közös kihívás a hosszú távú fenntartható fejlődés és növekedés biztosítása, aminek kezeléséhez a multidiszciplináris párbeszéd elengedhetetlen, kiemelten figyelembe véve a közös célok geopolitikai aspektusait is. Az Európa és Ázsia közötti dialógus fokozása nemcsak a 21. századi megatrendek szempontjából meghatározó jelentőségű, hanem a koronavírus-járványból való gazdasági kilábalást, egyúttal a multilaterális együttműködés erősítését tekintve is. E célból az MNB tavaly indított konferenciasorozata platformot kíván biztosítani az európai és ázsiai döntéshozók és szakértők számára az együttműködés és a párbeszéd fokozása érdekében. A fórum szakmai programja során Kínából, Szingapúrból, Dél-Koreából és Európa több országából magas szintű döntéshozók és elismert szakértők szóltak fel a geopolitika és a multilaterális együttműködések, a gazdaság és pénzügyek, az okosvárosok jövője és a digitális műveltség növelésének témaköreiben.

A 21. századra új világtrend kezdett körvonalazódni, aminek hatására a globális rendszerben párhuzamosan jelent meg az unilaterális és a multilaterális együttműködés, a protekcionizmus és a szabadkereskedelem, valamint az egész világot átható technológiai forradalom hatása. Ázsia gazdasági és innovációs fejlődésének következtében hangsúlytölődés bontakozik ki a nemzetközi rendszerben, amelynek központi tengelyét Európa és Ázsia, különösen Kína együttműködése biztosíthatja. A Xi Jinping kínai elnök által 2013-ban bejelentett Egy Övezet, Egy Út Kezdeményezés (Belt and Road Initiative, BRI) hivatalosan is mérföldkőnek tekinthető az új

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Horváth Marcell a Magyar Nemzeti Bank ügyvezető igazgatója. E-mail: horvathm@mnb.hu

Pavlicsek Patrik a Magyar Nemzeti Bank szakértője. E-mail: pavlicsekp@mnb.hu

Sándor Nóra Anna a Magyar Nemzeti Bank szakértője. E-mail: sandorn@mnb.hu

Szabó Péter István a Magyar Nemzeti Bank szakértője. E-mail: szabopet@mnb.hu

A szerzők köszönetet mondanak Boros Eszternek, Juhász Georginának és Puhl Györgyinek a beszámoló elkészítéséhez nyújtott segítségükért.

korszakban, amely az atlanti érárt felváltva Eurázsia korába vezet. Ez az Ázsiát és Európát lefedő, egyre bővülő nemzetközi együttműködési keretrendszer és irányai (Új Selyemút, Digitális Selyemút, Zöld Selyemút, Egészségügyi Selyemút) jól mintázzák az új korszak megatrendjeit, amelyek alapjaiban határozzák meg a fejlődés irányait és természetét. Ezek a megatrendek a hosszú távú fenntartható növekedés igénye és megteremtése, ezen belül is a technológiai forradalom és a pénz átalakulása, a zöld gondolkodás, valamint a geopolitika növekvő jelentősége lehetnek.

Kétségtelen, hogy az új világrend felé vezető átalakulások korában élünk, amelyben a geopolitikai együttműködési kezdeményezések révén átrendeződnek nemzetközi és gazdasági kapcsolataink, míg ezzel párhuzamosan a technológiai forradalom gyökeres változásokat hoz mindennapjainkba, legyen szó akár az üzleti életről, a munka világról, akár személyes életterünkről és nem utolsósorban az egészségünkről. A 21. századi, széleskörű fenntartható növekedés és a társadalmi jólét biztosítása nagyban függ attól, hogy képesek vagyunk-e gyökeresen átalakítani közgazdasági modelljeinket. A legmodernebb technológiák (robotika, MI) növekvő szerepe, a társadalmi felzárkózás támogatása és a természeti környezet védelmének fontossága olyan kihívások, amelyek gyors és hatékony megoldásokat kívánnak meg.

A 2020. év eseményei újabb lendületet adtak a kibontakozó transzformációnak, és még inkább rávilágítottak a korszakváltás jeleire. A COVID-válság olyan kihívások elé állította a világot, amelyekre nem lehetett felkészülni. Mindezek ellenére a válság egyúttal a fejlődés ösztönzőjévé is válik, hiszen arra készteti a döntéshozókat, hogy a körülményekhez alkalmazkodva a korábbi megoldások felülvizsgálatával törekedjenek a még inkább hatékony és fenntartható intézkedések bevezetésére. A változásokhoz kockázatok és lehetőségek egyaránt társulnak, ám a közös cél az olyan módszertanok kidolgozása, amelyek segítik a lehetőségek teljes körű kiaknázását és a kockázatok csökkentését.

Így napjainkban az egyik legfontosabb kérdés, hogy milyen válaszokat tudunk adni a világban zajló, gazdasági, technológiai és geopolitikai kockázatokat rejtő folyamatokra. A siker és a versenyképesség titka abban rejlik, milyen gyorsan és hatékonyan tudunk alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez. Ebben a jövőt megalapozó felismerés kialakulásában és a megoldás megtalálásában kiemelt szerepe van a közgazdasági gondolkodás megújulásának. Ehhez kínál új platformot a Magyar Nemzeti Bank által kezdeményezett Budapest Eurasia Forum rendezvénysorozat. A fórum központi kérdései az Európa és Ázsia országai közötti együttműködés jövője és a határokon átívelő, fenntartható gazdasági növekedés biztosításának mikéntje. Eurázsia középpontba helyezésével a rendezvény a napjainkban zajló geopolitikai átalakulásra reflektál, illetve arra a fókuszeltolódásra, amely révén Ázsia, különösen Kína a világgazdaság egyik meghatározó pólusává válik.

A világválság tükrében a rendezvény idén október 27-én a „*Eurasian cooperation in the post-pandemic era*” címmel zajlott. A rendezvény szakmai programja az alapkoncepcióval összhangban jelentősen túlmutatott a klasszikus értelemben vett jegybanki és monetáris politikai kérdéseken, hiszen a hosszú távú fenntartható gazdasági növekedés eléréséhez olyan interdiszciplináris párbeszédre van szükség, amelyben helyet kapnak az innováció, a technológia, a geopolitika és az oktatás kérdései is.

A találkozót *Matolcsy György*, az MNB elnöke nyitotta meg, aki kihangsúlyozta, hogy jelenleg egy új korszak hajnalán vagyunk, amely az 1492 óta tartó atlantista korszakot váltja fel. Az elnök rávilágított arra, hogy a 21. századi geopolitika és gazdaságfejlődés hívószava a *hosszú távú fenntarthatóság*, amely az élet minden területét áthatja, így a régiók közötti együttműködés során ennek geopolitikai és gazdasági vetületeit is figyelembe kell venni. A jegybankelnök utalt arra, hogy a pandémia következtében az elmúlt hetekben, hónapokban példa nélküli eurázsiai összefogás jött létre, Kína támogatta az európai országokat, köztük Magyarországot is a járvány leküzdésében. Úgy tűnik, hogy a járvány a Nyugat és Kelet közötti kapcsolatokban új típusú szolidaritást alakított ki. A világtrend változik – az MNB elnöke szerint az 1940-es és az 1970-es évek történéseiből komoly konzekvenciák vonhatók le, amelyek hozzájárulhatnak az eurázsiai integráció elősegítéséhez. Az 1940-es évek gazdasága a II. világháború miatt, az 1970-es éveké pedig az olajválság miatt nem volt fenntartható, éppen ezért a korábbi korszakok hibáiból tanulni kell egy fenntartható eurázsiai kontinens megteremtéséhez.

A konferencia nyitóünnepségén beszédet mondott még *Zhou Xiaochuan*, a Boao Forum for Asia alelnöke, a kínai jegybank, a People's Bank of China (PBOC) korábbi elnöke, aki hangsúlyozta, hogy a jelenlegi geopolitikai és gazdasági kihívások közepette kiemelkedően fontos a nemzetek közötti együttműködés fokozása, Magyarország pedig különösen nagy szerepet játszik Európa és Ázsia dialógusának erősítésében. Zhou rávilágított, hogy a COVID-19-et követő világban a digitalizáció és a digitális gazdaság még fontosabb szerephez fog jutni, mint korábban bármikor. A Boao Forum for Asia alelnöke vitaindító beszédében ismertette a kínai digitálistérképet, valamint az elektronikus fizetés előmozdítása (DC/EP¹) érdekében tett erőfeszítéseket. Kínában rendkívül népszerűek a mobilfizetési szolgáltatások, 2020 júniusáig a mobiltelefonon keresztüli fizetések aránya elérte az 57,6 százalékot. *Zhou Xiaochuan* említést tett még azokról a tényezőkről, amelyek indokoltá teszik a DC/EP fejlesztését, továbbá a digitális pénz nyújtotta lehetőségekről, így többek között a kereskedelmi bankok és telefonos szolgáltatók közötti verseny fokozásáról.

Az alelnök beszédét követően *Szijjártó Péter* külgazdasági és külügyminiszter osztotta meg gondolatait a Kelet és Nyugat közötti kooperációról, illetve Magyarország eurázsiai együttműködésben betöltött szerepéről. A miniszter kiemelte, hogy

¹ Digital Currency/Electronic Payment

a COVID-19 kihívások elé állította a világot, és teljes egészében felforgatta a mindennapokat. Magyarország azonban nemcsak kihívásként, hanem lehetőségként is tekint erre az új helyzetre, amelyből hazánkknak a lehető legnagyobb előnyt kell kovácsolnia. A miniszter beszélt még a kormány által 2010-ben újtárra indított keleti nyitási programról is, amelyet az elmúlt évek számadatai alapján sikeresnek nevezett: a stratégia bevezetése óta Magyarország keleti országokba történő exportja 22 százalékkal, míg a kereskedelmi volumen 25 százalékkal nőtt, ezenkívül 2019-ben fordult elő először, hogy nem Németország volt Magyarország legnagyobb külföldi befektetője, hanem egy ázsiai ország, Dél-Korea. A keleti országok magyar gazdaságban betöltött szerepét az is alátámasztja, hogy a külföldi tőkebefektetések 60 százaléka ezekből az országokból érkezett, míg az így újonnan létrehozott munkahelyek 40 százaléka szintén a keleti országokból érkező befektetések járultak hozzá. Szijjártó Péter továbbá hangsúlyozta azt is, hogy Magyarország örömmel tölt be hídszerepet Európa és Ázsia között, és a kormány támogat minden olyan kezdeményezést, amely az eurázsiai régió erősítését szolgálja.

Wu Hongbo, a kínai kormány európai ügyekkel foglalkozó különmegbízottja, az ENSZ korábbi gazdasági és szociális ügyekért felelős főtitkárhelyettese is felszólalt az ünnepélyes megnyitón. Beszédében utalt arra, hogy a világ országainak olyan kihívásokkal kell megküzdeniük, mint a protekcionizmus, az unilateralizmus, illetve a globalizációval kapcsolatban is egyre csak nőnek az aggodalmak, a koronavírus-járvány pedig ebben a kihívásokkal teli időszakban érte utol a világot. A különmegbízott a kínai külpolitika jövőjére is tett néhány utalást, és hozzátette, hogy Kína célja politikai oldalról a nemzetközi kapcsolatok békés vitele és az együttműködés fokozása, gazdasági téren pedig az innovatív és zöld fejlődés biztosítása. A koronavírus-járványból eredő gazdasági kihívások leküzdéséhez különösen fontos az eurázsiai országok közötti zavartalan együttműködés és közösen kell dolgozniuk a közegészségügy javításán, ezenkívül fontos a kommunikáció és az információmegosztás erősítése is az államok között. Figyelmet kell fordítani továbbá az emberek közötti kapcsolatok előmozdítására, s támogatni kell a növekedés új mozgatórugóit, amelyek a mesterséges intelligencia, a big data, valamint az okosgyártás. Wu utalt a kínai-magyar kapcsolatokra is, amelyek a járvány ellenére is szilárd alapokon állnak.

Eurázsia felemelkedése – Geopolitika és multilaterális együttműködés a COVID-19 nyomán

A nyitóbeszédet követő első panel, „*The rise of Eurasia – How COVID-19 may reshape geopolitics and multilateral cooperation*” címmel a pandémiát követő időszak geopolitikai változásait, valamint a multilaterális együttműködést érintő kérdéseket vette górcső alá. A panelt *Patai Mihály*, az MNB nemzetközi kapcsolatokért, készpénzlogisztikáért, pénzügyi infrastruktúráért, digitalizációért és hitelösztönzésért felelős alelnöke moderálta. A panelbeszélgetésben *Mehmet Huseyin Bilgin*, az

Eurasia Business and Economics Society alelnöke, *Chen Zhimin*, a Fudan Egyetem rektorhelyettese, valamint *Pierre Heilbronn*, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) politikáért és partnerségért felelős alelnöke vett részt.

Chen Zhimin a járvány nemzetközi kapcsolatokra gyakorolt hatásával, valamint az ázsiai és európai országok közötti új együttműködési trendekkel kapcsolatos kérdésre válaszul elmondta, hogy a koronavírus-járvány zavart okozott a nemzetközi kapcsolatokban, ideértve a határok lezárását, illetve a globális termelésben és ellátási láncokban bekövetkezett bizonytalanságokat, valamint néhány esetben teret biztosított a populista és szélsőségesen nacionalista gondolkodásmód erősödésének is. Másrészt hozzátette, hogy mindezeket a problémákat a helyén kell kezelni és nem szabad felnagyítani őket, hiszen a digitalizációnak köszönhetően továbbra is lehetőség van online nemzetközi találkozók, üzleti tárgyalások és multilaterális fórumok szervezésére, ezenkívül a társadalom is képes a megszokott módon működni a mai fejlett technológiáknak köszönhetően. Jelenleg a digitalizáció kapcsolja össze a világot és biztosítja a globális összeomlás elkerülését, emellett pedig lehetőséget teremt a további digitális fejlődésre is. Az országok közötti kölcsönös segítségnyújtás bizonyítéka annak, hogy a nehézségek ellenére a Nyugat és Kelet közötti kapcsolatok idén is képesek fejlődni, erre a rektorhelyettes példaként említette az eurázsiai vasúti teherforgalom növekedését. *Chen Zhimin* továbbá rávilágított arra is, hogy a COVID-19 hatására eddig nem lát forradalmi jelentőségű és fundamentális változásokat a nemzetközi kapcsolatok rendszerében és a világpolitikában, de két tényező jelentős befolyással bírhat a jövőben. Az egyik az országok közötti „kapcsolódási utak” fejlődésének felgyorsulása, nevezetesen a földi (vasút) és digitális összeköttetés, azon belül is az eurázsiai vasútvonalak felfutása, a másik pedig Kelet-Ázsia dinamikus fejlődése és rugalmassága az eurázsiai térségben. A kelet-ázsiai régió és Kína gyors reakciója és rugalmassága a járvánnyal szemben az eurázsiai térség húzóereje lehet, ösztönzően hathat az országok innovatív és technológiai fejlődésére is. A jelenlegi helyzet lehetőség a változásra mind a nemzetközi politikai, mind pedig a technológiai innováció szempontjából.

Mehmet Huseyin Bilgin és *Pierre Heilbronn* is egyetértett *Chen* gondolataival. *Bilgin* szerint a járvány az együttműködés új aspektusaira világított rá. Az ázsiai és európai országok közötti kooperáció – ideértve a BRI keretein belüli regionális együttműködések – növekvő tendenciát fog mutatni, és elengedhetetlen lesz a járvány utáni időszakban, valamint alapját fogja képezni az Eurázián belüli zöld megújulásnak is. A globális pandémia jelentősen növeli a fejlődő országok gazdasági kockázatait, valamint erőteljesen negatív hatást gyakorolhat a globális egyenlőtlenségek szempontjából is. *Heilbronn* szerint, habár a járvány okozta válság rengeteg kihívás elé állította a világ országait és rugalmasságra tanít mindenkit, rengeteg lehetőséget is tartogat. A jelenlegi helyzet megmutatja az eddig gazdaságfejlesztési modellek

hatékonyságát, valamint új fejlesztési útvonalakat is teremt, továbbá a válság rámutatott a digitális átalakulás felgyorsításának szükségességére.

A multilaterális intézmények szerepét elemezve *Heilbronn* alelnök arról beszélt, hogy az EBRD és más nemzetközi intézmények természetesen a válság alatt is elsődleges fontosságúnak tartják a limitált pénzügyi eszközökkel rendelkező államok támogatását. Álláspontja szerint csak a multilaterális együttműködés és a közös cselekvés képes megteremteni a helyreállítás lehetőségét Euráziában. *Heilbronn* rávilágított, hogy a zöldkötvényeknek nagyon fontos szerepük van a fenntartható fejlődésben, ezért az EBRD kibocsátóként és befektetőként is jelen van a zöldkötvények piacán, amit jól bizonyít a nemrégiben tett célkitűzésük is, miszerint 2025-ig a befektetéseik 50 százalékát zöldkötvények fogják kitenni. Az EBRD más nemzetközi intézmények vonatkozásában mindig is nyitott volt a partnerség kialakítására, így kezdettől fogva támogatja az Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Bank (AIIB) munkáját is. Az EBRD úgy gondolja, hogy a fenntartható gazdaságot és rugalmas ellátási láncokat támogató kapcsolatok építése mindkét irányból fontos, így nemcsak az európai nemzetközi intézmények munkájára, de az ázsiai intézményekre is számítanak. Az EBRD sajátos laboratórium az eurázsiai partnerség és a multilaterális együttműködés szempontjából. Rendkívül fontos ezen intézmények együttműködése, valamint egy „közös agenda” kidolgozása is, ahol közösen kialakított sztenderdekkel növelnék az országok közötti bizalmat és hozzájárulnának a kölcsönös megértéshez is. *Chen Zhimin* az Új Selyemút projekttel kapcsolatban hangsúlyozta, hogy a BRI-kezdeményezés kezdetben az infrastrukturális fejlesztésekre koncentrált (utak, hidak és erőművek építése), de az évek során a kínaiak kibővítették a projektet, és az együttműködést még három „selyemút” mentén fokozták, amelyek megépítése nemcsak kínai, hanem globális érdek is. Ezek a *Digitális Selyemút*, az *Egészségügyi Selyemút* és a *Zöld Selyemút*. A Digitális Selyemút a jelenlegi helyzetben felértékelődött, köszönhetően annak, hogy a digitalizáció szerepe meghatározó a járvány átvészelésében és leküzdésében.

Bilgin a KKE-országok és Törökország közötti együttműködésre reflektálva kiemelte, hogy a két régió közötti kapcsolatok potenciálja egyrészt abban rejlik, hogy hidat képeznek Nyugat és Kelet között, másrészt stratégiai pozícióval rendelkeznek a globális kereskedelem, termelés, energiabiztonság, valamint az egészségügyi együttműködés és a migrációs problémák vonatkozásában. E lehetőségek kihasználásához különösen fontos az országok szoros együttműködése és a regionális kooperáció is. A beszélgetésben részt vevők szerint a jövő egyik feladata lesz egy olyan közös platform kialakítása, ahol nemcsak a politikával, gazdasággal, klímaváltozással, fenntarthatósággal és energiastratégiával kapcsolatos témákon lenne a hangsúly, hanem kiegészülne egészségügyi kérdések megvitatásával és a 21. századot nagymértékben alakító digitalizációval is.

A fenntartható növekedés kihívásai és lehetőségei Euráziában

A Budapest Eurasia Forum második, „*Well-balanced and sustainable growth in Eurasia after COVID-19 – Changes, prospects and the future*” című paneljét *Virág Barnabás*, az MNB monetáris politikáért és pénzügyi stabilitásért felelős alelnöke nyitotta meg, aki a téma felvezetéseként elmondta, hogy a COVID-19 járvány gyökeres változásokat vont maga után, többek között felgyorsította a digitalizációs folyamatokat, ezenkívül jelentős fordulatot hozott a döntéshozók számára is. A koronavírus-járvány következtében kialakuló válság mélyebb és szerteágazóbb a 2008/2009-es pénzügyi válságnál, amit néhány számadattal támasztott alá: 2020-ban a világ 30 országa szenved el 10 százaléknál nagyobb GDP-visszaesést, szemben a 2009-es válsággal, ahol ugyanez a szám 7 volt. A mostani válság hatására a jegybankok világszerte a monetáris lazítás eszközével éltek és növelték a mérlegüket. A monetáris politikán túl a fiskális politika támogató szerepét emelte ki még *Virág Barnabás*, amellyel enyhíthetők a válság negatív gazdasági hatásai. A válságból való kilábalás éllovasa Kína, az ázsiai ország 2020-ban is bővülni fog annak ellenére, hogy idén az országok több mint kétharmada recesszióba süllyed. Az alelnök hozzátette, hogy az Európai Unió gazdasági teljesítménye idén és jövőre is elmaradhat az ázsiai régióétól. Szerinte a következő éveket, évtizedeket a fenntartható fejlődés és a digitalizáció fogja meghatározni.

Kyuil Chung, a Bank of Korea alelnökének vitaindító előadása éppen erre a két témára, a zöld növekedésre és a digitalizáció fokozására épült. A járvány mélyreható gazdasági hatásainak kiküszöbölése, valamint a dél-koreai adminisztráció már korábban megkezdett gazdasági reformjainak támogatása érdekében a kormány 2020 nyarán mutatta be az ázsiai ország új, 133,1 milliárd USD összértékű gazdaságfejlesztési stratégiáját, a *Korean New Deal* programot. A stratégiához a kormány nagy várakozásokat fűzött, a projekt segítségével Dél-Korea a COVID-19 járványt követően még meghatározóbb szerepet tölthet be a világgazdaságban. A stratégia legfőbb célja az, hogy Dél-Korea „gyors követőből úttörővé” váljon, segítse a karbonsemleges gazdaságra való átállást, továbbá egy egyenlőtlen társadalomból egy inkluzív társadalmi rendszert alakítson ki. A projekt három fő pillére a *Digital New Deal*, a *Green New Deal*, valamint a *Stronger Safety Net*, a politikai vezetés e három vezérfonal mentén tervezi a gazdaság strukturális átalakítását. A Digital New Deal Dél-Korea infokommunikációs technológiák terén mutatkozó versenyelőnyének fenntartását és továbbfejlesztését célozza egy modern, digitális alapokon nyugvó gazdaság és társadalom megeremtésével; a Green New Deal a fenntartható fejlődés biztosítását, illetve a jelenlegi gazdasági rendszer karbonsemleges és energiahatékony átállását tűzi ki célul, míg a harmadik pillér az ország munkaerőpiacának strukturális átalakítását, valamint a társadalmi és szociális háló megerősítését szorgalmazza. *Chung* utalt még a Bank of Korea digitálpénz-projektjére (CBDC) is, amelynek tesztje 2021-ben indulhat.

Zhang Qi, a Development Research Center of the State Council of China főigazgatója is hasonlóan vélekedett, és hangsúlyozta, hogy a koronavírus-járvány eddig soha nem látott mértékben forgatta fel a világgazdaságot. *Zhang* vitaindító beszédében kiemelte, hogy a pandémia kihívások elé állította a multilateralizmust és a nemzetközi együttműködést is, azonban a hátrányok mellett az előnyöket is észre kell venni, és élni kell a járvány nyújtotta lehetőségekkel – úgy, ahogy például a digitalizáció a gazdasági növekedés új hajtóerejévé vált az elmúlt időszakban, és a jövőben ez a tendencia csak tovább fog erősödni. A főigazgató kiemelte, hogy annak köszönhetően, hogy Kínának sikerült időben kontroll alá vonnia a járványt, valamint hamar növekedési pályára állt a gazdasága, 2020 első 9 hónapjában az országba érkező befektetések 5,2 százalékkal nőttek. *Zhang* szerint Kína célja az elkövetkező időszakban a nyitott és inkluzív gazdasági együttműködés elősegítése, ami további piacnyitást tesz lehetővé és minden fél számára előnyökkel jár.

A vitaindító előadásokat követő panelbeszélgetésben *Hu Bofei*, a China Construction Bank főigazgató-helyettese, *Danae Kyriakopoulou*, az Official Monetary and Financial Institutions Forum (OMFIF) vezető közgazdásza és kutatásokért felelős igazgatója, *Sopendu Mohanty*, a Monetary Authority of Singapore (MAS) vezető FinTech-szakértője, valamint *Mu Changchun*, a People's Bank of China Institute of Digital Currency főigazgatója vett részt és válaszolt többek között a globalizációs/deglobalizációs folyamatokkal, az államok növekvő adósságszintjével, a kereskedelmi bankok helyzetével, valamint a digitális jegybankpénzekkel kapcsolatos kérdésekre.

A globalizációs és deglobalizációs trendekről *Mohanty* és *Kyriakopoulou* osztotta meg gondolatait. A MAS szakértője szerint a pandémia alatt a hatékonyság és a termelékenység felől az ellenállóképesség és a fenntarthatóság felé tolódott el a hangsúly, a high-tech-gazdaság szerepe pedig felértékelődött. Szingapúrban és Ázsiában az elektronikus fizetések felemelkedése figyelhető meg, különösen a lakossági fizetések területén, ahol ez a járvány előtt még nem volt teljesen bevett gyakorlat. Fontos kihívás lesz a jövőben *Mohanty* szerint az, hogy a gazdaságpolitikai döntéshozóknak meg kell találniuk a határon átnyúló adatáramlások megfelelő infrastruktúráját és megoldásait. Az OMFIF vezető közgazdásza, *Danae Kyriakopoulou* a járványból való kilábaláshoz globális szintű cselekvésre hívta fel a figyelmet, valamint hangsúlyozta, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésére és a fenntarthatósági szempontok figyelembevételére van szükség. A megnövekedett adósságszintek miatt is nemzetközi szintű döntésekre van szükség, különösen a szegényebb országok esetében, ugyanakkor ez a folyamat már elkezdődött. A GDP-arányos adósságszintre is reflektált a vezető közgazdász, véleménye szerint az adósságszintet holisztikusabban kellene nézni, ez ugyanis egy arányszám, amelyben ott van maga a GDP is, és ha a hitelfelvétel eredményeképpen sikerül csökkenteni ennek a visszaesését, akkor ez egyúttal fenntarthatóbbá is teszi magát az eladósodást. Sok múlik a különféle politikák ötvözésén is. Jelenleg a fiskális politika nagyobb kiadásai helyes utat jelen-

tenek, ugyanakkor kockázatai is vannak a stimulus-programokra való ráutaltságnak, és ez a monetáris politikai stimulus esetén különösen igaz.

A China Construction Bank képviselőjében *Hu Bofei* osztotta meg gondolatait a hallgatósággal a kereskedelmi bankok COVID-19 utáni szerepéről, valamint a pandémia miatt bekövetkező változásokról. *Hu* utalt arra, hogy a kereskedelmi banki szektor három nagy változást él meg a koronavírus nyomán: egyrészt a globális kilábalás hosszadalmas és kiegyenlítetlen lesz, valamint bizonytalanság övezi; másrészt a laza monetáris politika a likviditás emelkedését eredményezi, valamint volatilitást okoz az eszközárakban; harmadrészt a válság hatása eltérő az egyes iparágakban, a turizmust például különösen sújtja. Eközben néhány iparág gyorsan helyreáll, és kihasználja az online értékesítésben, a digitális transzformációban rejlő lehetőségeket. A kínai kereskedelmi bankokkal kapcsolatban hozzátette, hogy az intézmények konszenzusra jutottak abban, hogy a reálgazdaság igényeinek kiszolgálása a legfőbb cél. Maguk a bankok is nagy előrelépést tettek a digitalizáció terén, a China Construction Bank például a járvány alatt is nyújtott hiteleket a KKV-k és családi vállalkozások számára mobil-applikáción keresztül, amelyek előnye, hogy a hitelkérelem gyorsan, néhány perc alatt benyújtható, illetve az összeg folyósítása és visszafizetése is online történik.

A panel hátralévő részében a digitális jegybankpénzek témája került terítékre. A CBDC potenciális bevezetésével kapcsolatban *Mu Changchun* osztotta meg gondolatait, aki elmondta, hogy több olyan fordulópontot is lát, amikor egy jegybanknak érdemes lehet digitális pénzt bevezetni. Ezekre példa többek között az, hogy amennyiben a különféle privát (magánszereplők által kibocsátott) digitális fizetőeszközök használata felfut, akkor a jegybanknak a pénzügyi szuverenitás védelme érdekében kell elgondolkodnia a CBDC bevezetésén. Továbbá ha a lakossági fizetéseket magán fizetési szolgáltatók működtetik (pl. Kínában az Alipay, WeChat Pay), ebben a rendszerben benne van a saját (technológiai) életciklus kockázata, például a működés leállása, kimaradása. Ilyen esetekben a központi banknak kell beavatkoznia a CBDC révén egy helyettesítő (backup) megoldás nyújtásával. Ösztönzőleg hathat a digitális jegybankpénz bevezetésére az is, ha a jegybank saját fizetési rendszerében hiányosságok vannak. Végezetül, ha egy ország népessége nagy és a kevésbé fejlett, távoli régiókban élők nem feltétlenül férnek még hozzá a (hagyományos módon működő) pénzügyi szolgáltatásokhoz. A hozzáférés növelése (financial inclusion) szintén motivációt jelenthet a központi bankok számára. *Mu* utalt még arra, hogy a PBOC a CBDC fejlesztési folyamata során három különféle kategóriát különített el: token-, számla- és folyószámla-alapút, ezek közül azonban bármelyik használható lesz a rendszerükben, és nincs egyéni preferenciája.

Arra a kérdésre, hogy lehet-e egyfajta preferált bevezetési sorrendje a CBDC különböző típusainak, *Mohanty* kiemelte, hogy a szingapúri jegybank kezdett elsőként gondolkodni a hitelintézetek közötti elszámolásra szolgáló CBDC lehetőségéről és szerepéről. Szingapúrban ugyanis igen elterjedtek a banki szolgáltatások – több mint

95 százalékos banki lefedettséget értek el a lakosság körében –, így nincs igazán szükség a lakosság és a vállalatok által is használandó külön CBDC-re. A pénz átutalása az egyik számláról a másikra pillanatokon belül, gyakorlatilag költségmentesen megtörténhet. A hitelintézetek közötti elszámolásra szolgáló CBDC elsődleges fókuszja ugyanakkor a működési hatékonyság, ami a bankközi tranzakciókban régóta megmutatózó problémákat oldhatja meg. Különösen igaz ez a határon átnyúló bankközi tranzakciók esetén. A jegybankok alkalmazhatják ezt a típusú CBDC-t a nemzetközi elszámolásokban, amelyek ezáltal olcsóbbá, gyorsabbá, biztonságosabbá, sokkal hatékonyabbá válhatnak. A KKV-tranzakciók alapvetően két lépésből tevődnek össze: egyik a termék leszállítása, a másik a (szállítást utáni) fizetés. E két, egymástól elváló folyamatot egyesíteni is lehet az okosszerződések révén, amelyekben a hitelintézetek közötti elszámolásra szolgáló CBDC is szerepet játszik. Az okosszerződés egyetlen tranzakciót jelent, amely a fizetést is magában foglalja, így az azzal kapcsolatos bizonytalanság, a nemfizetés kockázata megszűnik.

A panel zárásaként, egyúttal útravalóként *Virág Barnabás* a CBDC bevezetésének időpontjáról kérdezte a résztvevőket. *Hu Bofei* utalt rá, hogy a kínaiak bizonyos mértékig már megtapasztalhatták a CBDC-t, mivel már több nagyvárosban kísérleteznek vele. A kísérletben résztvevők gyorsan elfogadták a digitális jegybankpénzt és aktívan részt vettek a használatában. Az alkalmazása nagyon hasonló ahhoz, amit a már széles körben elterjedt digitális fizetés során megszoktak, ezért úgy gondolja, hogy már a közeljövőben sor kerülhet a bevezetésre. *Kyriakopoulou* is utalt a kínai példára, és hozzátette, hogy Kínában már küszöbön áll a bevezetése. Egy igazán nemzetközi, már korábban is felmerült, úgynevezett *szintetikus globális digitális pénz* bevezetése azonban nem a közeljövőben fog megtörténni. Az euroövezetben egyes jegybankok szintén tettek már néhány lépést, de mivel itt a közös pénz kereteiről beszélünk, lényegesen több időt vesz ez majd igénybe. *Mohanty* utalt arra, hogy Kambodzsa már kibocsátott egyfajta CBDC-t, ami jól mutatja, hogy a digitális pénz hatalmas ugrásra ad lehetőséget, ugyanis kikerülhetővé teszi a hagyományos, drága lakossági fizetési rendszer kiépítését. A hitelintézetek közötti elszámolásra szolgáló CBDC-vel kapcsolatban elmondta, hogy megjelenése szerinte már a jövő évben várható. *Mu* is egyetértett az előtte szólókkal, egyúttal utalt arra, hogy bár Kína már megkezdett egy kísérleti programot, de ez még nem jelent hivatalos bevezetést. Még további felkészülés szükséges technikai és jogi tekintetben is.

Okosvárosok egy egészséges jövőért – Gondolatok az innovatív városfejlesztésről és a digitális műveltségről

A fórum harmadik panelje, „*Smart cities for a healthy future? Innovation in urbanisation and the importance of digital literacy*” címmel a világszerte tapasztalt urbanizáció hatására válaszul kialakuló okosváros-fejlesztésekre és a digitális műveltség aspektusaira fókuszált. A panelt *Csizmadia Norbert*, a Pallas Athéné

Domus Meriti Alapítvány (PADME) elnöke moderálta, aki bevezető gondolataiban kiemelte a konnektivitás fontosságát, a digitalizáció jövőben játszott kulcsszerepét, valamint az okosvárosok nemzetközi együttműködése révén létrejövő „*fusionopolis*” jelenséget. *Csizmadia Norbert* röviden ismertette *Geofusion* címmel megjelent könyvének főbb kérdéseit is, amelyek a panel témájával összecsengve többek között a digitális átalakulás és a legmodernebb technológiák hatásait vizsgálják a városi élet és az urbanizáció terén.

A panelbeszélgetés alap gondolatait *Jiang Jianduan*, a China State Construction and Engineering Corporation vezérigazgatójának beszéde és *Eng Chye Tan*, a National University of Singapore rektorának előadása fogalmazta meg. A kínai nagyvállalat vezetője, Jiang ugyancsak hangsúlyozta, hogy a COVID-19 világvárvány olyan jelentős változásokat indított el a multipoláris világrendben, amelyek még inkább a nyitottság, az együttműködés és a fejlődés irányába kell, hogy vigyék az emberiséget. Az okosvárosok fejlesztésével foglalkozó cég évente több tízezer projekt megvalósításában vesz részt, így jelentős tapasztalatokkal rendelkezik a fenntartható városi infrastruktúra-fejlesztések terén. Tan a Szingapúrban zajló okosváros-programot ismertette, amelyet mintának tekint az okosvárosok fejlesztésében. A program kiemelt szempontjai a lakócentrikus, nyílt hozzáférhetőségű tervezés, a felhőalapú tervezés és az adatmegosztás – mindezt a kiberbiztonság és az adatvédelem jegyében. A gyakorlatban ez a lakosság inkluzív digitális képzését és készségfejlesztését is magával vonja, amihez új virtuális hálózatok és digitális segítségnyújtó iroda felállítása is szükséges. A jövő városainak fenntarthatóságához alapkövetelmény a szilárd IT-infrastruktúra, a biztonságos és megbízható adatchitektúra, a szabályozói keretrendszer és a digitálisan képzett lakosság. A kutató véleménye szerint a járvány jelentősen visszavetette Szingapúr gazdasági növekedését, de egyúttal lehetőséget is teremtett a digitalizáció folytatására.

A gondolatébresztő beszédekét követően, moderált beszélgetés formájában reflektált a fenti témakörökre négy panelista: *Leena Ilmola-Sheppard*, az International Institute for Applied Systems Analysis vezető kutatója, *Jin Li*, a Fudan Egyetem ügyvezető rektorhelyettese, *Bruno Lanvin*, a Smart City Observatory elnöke, valamint *Jung Hoon Lee*, Szöul Fővárosi Kormányzat Okosváros Bizottságának elnöke és a Yonsei Egyetem professzora. A felszólalók egyetértettek abban, hogy egy technológiaorientált társadalom felé tartunk, ezt kell követnie a vállalati szektornak, a munkaerőpiacnak és a társadalom átalakításának is. Ehhez az okosvárosoknak mindenképpen egy biztonsági hálóként működő ellátórendszert kell felállítaniuk, és kimutatható, érezhető gyakorlati előnyöket kell biztosítaniuk a lakosságnak. Fontos megállapítás, hogy az okosváros-kezdeménnyezések látványos eredményeket elsősorban a túlnépesedett, szociálisan elmaradott városoknál tudnak felmutatni. A pandémia okozta helyzet egyértelműen előtérbe helyezett olyan megoldásokat, amelyek az okosvárosok koncepciójában is alkalmazandók, mint például

a Sanghajban is bevezetett QR-kód-alapú egészségügyi rendszer (Shanghai Health Code Open Platform). A felhasználók körében tapasztalható bizalmi problémákra a panel résztvevői a választ a szabályozói keretrendszerben, a lakosság tudásának bővítésében, a paradigmaváltásban és a nyitottabb információkezelésben látják. A beszélgetésben részt vevő szakértők hangsúlyozták a humán tőke fejlesztésének fontosságát, a tehetséggondozást, amelyet egyre több digitális megoldás is támogat.

A panel zárógondolata az okosvárosok regionális alapú hasonlóságait és különbségeit mérte fel: a szakértők szerint egyértelmű különbségek fedezhetők fel minden egyes kezdeményezés között, amelyet a helyi, speciális kulturális háttér és szükségletek határoznak meg, így mindenhol egyéni megoldási stratégiák születnek. A különbségek terén Európa regionális sajátosságaként említhető a fenntartható megoldások preferálása, míg Ázsia esetében a projektek többsége a tömegközlekedési fejlesztésekre fókuszál. A két régió karakterisztikáinak ötvözéséből hosszú távon egy alkalmazkodóképesebb okosváros-modell is kifejlődhet, amelynek alapfeltétele az összeköttetések javítása és a hasonlóságok mentén folytatott építkezés.

A 2020-as, nagy sikert arató rendezvény a *Shanghai Forum, a Fudan Development Institute, a Singapore Fintech Festival* és az ausztriai székhelyű *International Institute for Applied Systems Analysis* támogatásával valósult meg. A digitális platformnak köszönhetően a rendezvény közel 2 000 nézőhöz jutott el.

A teljes esemény visszanézhető a konferencia honlapján: <https://mnb.hu/eurasia>.